

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่รู้สึกของอดีตนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหาร

รศ.สายใจ คุ้มขนาบ

กล่าวได้ว่าชีวิตของดิฉันมีความผูกพันอยู่กับคณะสังคมวิทยาฯ มาเท่ากับการเกิดขึ้นของคณะและการเติบโตมาของคณะ ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่าดิฉันเข้าเรียนปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2508 ถ้านับรุ่นนักศึกษาในคณะสังคมวิทยาฯ ก็เป็นรุ่นที่ 3 และเมื่อเรียนจบปริญญาโทดิฉันก็ได้เข้ามาเป็นอาจารย์ที่คณะในปี พ.ศ. 2515 นับว่าเป็นศิษย์เก่าของคณะรุ่นที่ 2 ที่ได้กลับมาเป็นอาจารย์ซึ่งเข้ามาพร้อมกันกับ อ.บุญมา นครอินทร์ (อ.บุญมาเป็นศิษย์เก่ารุ่นที่ 2) ส่วนรุ่นแรกของศิษย์เก่าที่มาเป็นอาจารย์ก่อนดิฉัน คือ ดร.สิริชัย วัชรโรทน แต่ท่านได้ลาออกไปก่อน

ถ้ากล่าวถึงความรู้สึกของดิฉันในฐานะนักศึกษา ดิฉันกล่าวได้อย่างเต็มปากว่าดิฉันรักและภูมิใจในสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามาก ดิฉันเข้ามาเรียนด้วยความอยากรู้ อยากค้นคว้า อย่างไม่คิดว่าใครจะรู้จักมัน มันจะเรียนเกี่ยวกับอะไร และจบออกไปแล้วจะไปทำอาชีพอะไร มีความรู้สึกอย่างเดี่ยวว่าจะเรียนมันให้ดีที่สุดเพราะเป็นของใหม่ที่น่าลอง ประกอบกับได้การสนับสนุนบอกข่าวจากรุ่นพี่ที่มาจากต่างจังหวัดด้วยกัน ซึ่งเรียนอยู่คณะวารสารศาสตร์ (ตอนนั้นเป็นสาขาหนึ่งของคณะสังคมสงเคราะห์ เช่นเดียวกับสังคมวิทยาฯ) ว่าคณะนี้ได้เที่ยวเยอะ อาจารย์พาออกดูงานต่างจังหวัดบ่อย ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกจริตของดิฉันมาก ซึ่งเมื่อเข้ามาเรียนแล้วก็จริงอย่างที่พี่เขาบอกตลอด 4 ปีที่เรียน ได้ออกไปทำวิจัย ไปดูงานทั่วทุกภาคของประเทศ เป็น 4 ปีของการเรียนที่มีความสุขมากและเป็นช่วงชีวิตของดิฉันที่ดีที่สุด ถ้าจะให้เล่าถึงความประทับใจและความรู้สึก สมุดเล่มหนึ่งคงจะไม่พอเขียน

สำหรับความรู้สึกในฐานะเป็นอาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา นั้นมีมากมาย เพราะดิฉันได้เป็นอาจารย์อยู่กับคณะเป็นเวลา 36 ปี (เป็นเวลาในอายุราชการ แต่ได้ทำงานเป็นอาจารย์ต่ออีก 4 ปีหลังจากเกษียณอายุ) ดิฉันเข้ามาเป็นอาจารย์ในขณะนั้น คณะสังคมวิทยา ยังเป็นเพียงแผนกวิชาหนึ่งของคณะสังคมสงเคราะห์ เข้ามาระยะแรก ยังไม่ได้สอน ยังคงช่วยงานท่านอาจารย์ผู้ใหญ่ (อ.เฉลิมศรี ธรรมบุตร และ อ.จำเรียง ภาวิจิตร) ตลอดจนงานต่าง ๆ ของคณะที่ท่านอาจารย์เก่าของดิฉันมอบให้ช่วยทำ

งานสอนเริ่มด้วยการสอนในระดับปริญญาตรี (ในสมัยนั้นจะสอนระดับปริญญาตรีได้ต้องจบปริญญาโท) มีวิชาของตัวเองคือ วิชาประชากรศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ดิฉันจบมาโดยตรง กว่าจะเลื่อนระดับมาเป็นอาจารย์สอนระดับปริญญาโทได้ ก็ใช้เวลานานพอสมควร คือหลังจากดิฉันไปเรียนต่อระดับปริญญาโทอีกสาขาที่ AIT และจบกลับมา ซึ่งก็ยังเริ่มด้วยวิชาเลือก ลูกศิษย์ปริญญาโทรุ่นแรกที่ตกเป็นเหยื่อของดิฉัน คือ ดร.นลินี ซึ่งดิฉันมีความประทับใจมาก คือเป็นลูกศิษย์ที่น่ารักที่สุด ขยันเรียน ที่สำคัญกล้าที่จะมาลงเรียนกับดิฉันในตอนนั้นที่ไม่รู้ว่าดิฉันสอนเป็นอย่างไร

ในสมัยที่ดิฉันเป็นอาจารย์เข้ามาแรก ๆ ไม่ใช่จะได้สอนวิชานั้นวิชาหนึ่งง่าย ๆ จะต้องได้รับความไว้วางใจจากอาจารย์ผู้ใหญ่ หรือไม่ก็ต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการโครงการปริญญาตรี/โท ว่าบุคคลนั้นควรได้สอนวิชานี้วิชานั้น โดยเฉพาะวิชาแกนหรือวิชาบังคับจะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

ถามว่าดิฉันมาเป็นอาจารย์อยู่ในคณะสังคมวิทยา ที่ตัวเองเคยเป็นนักศึกษา มีความรู้สึกอย่างไร ดิฉันตอบได้อย่างไม่ลังเลว่า ดิฉันมีความสุข ภูมิใจและรักผูกพันกับคณะและผู้คนในคณะมาก ในระยะแรกที่เข้ามา ก็ได้รับการสั่งสอนในทุกๆ เรื่อง จากท่านอาจารย์เก่าๆ ทุกคนด้วยความเมตตาและเอ็นดูซึ่งดิฉันรู้สึกระลึกถึงอยู่เสมอ เพื่อร่วมงานรวมทั้งเจ้าหน้าที่ธุรการก็สนิทสนมกันเป็นอย่างดี

ในดำเนินงานสอน ลูกศิษย์รุ่นแรกๆ มีความสนิทใกล้ชิดกันมาก รู้จักกันเกือบทุกคน โดยเฉพาะก่อนที่จะย้ายมารังสิต แม้จะย้ายมารังสิตแล้วก็ตาม เนื่องจากดิฉันสอนวิชาบังคับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สว. 201 สังคมวิทยาเบื้องต้น ซึ่งเป็นวิชาที่ทุกคนต้องเรียนและจะต้องให้ได้เกรด C เป็นอย่างต่ำ ถึงจะนับว่าได้ผ่านตามหลักสูตรการสอนวิชา สว. 201 สังคมวิทยาเบื้องต้น ซึ่งเป็นวิชาที่สอนให้สนุก เป็นวิชาที่ขึ้นขอบของนักศึกษาได้ยาก เพราะเป็นวิชาที่จะต้องจำและเข้าใจใน concepts เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนในวิชาที่สูงขึ้นไป นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ชอบ จะบ่นกันถ้วนหน้าว่าเบื่อ (ถ้าเลือกได้ก็คงจะไม่เรียนด้วย) ดิฉันจะมีความเข้มงวดมากกับวิชาพื้นฐานไม่ปล่อยให้ผ่านไปได้ง่ายๆ บางคนต้องเรียนซ้ำ 2-3 ครั้ง ดิฉันจึงกลายเป็นครูใจร้ายใจหินได้

A ยาก

ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ดิฉันทำงานให้กับคณะทุกตำแหน่งยกเว้นคณบดี เริ่มต้นจากการเป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการนักศึกษา (ตั้งแต่สมัยที่ยังไม่มีเงินประจำตำแหน่งและตำแหน่งรองคณบดี) ดิฉันอยู่ในตำแหน่งฝ่ายการนักศึกษา 2 ครั้ง เป็นตำแหน่งที่ดิฉันชอบมาก ได้ออกค่ายกับนักศึกษาทุกปีตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งและอยู่ทำงานค่ายกับนักศึกษา โดยรับหน้าที่ดูแลอาหารการกินเป็นแม่ครัว มีเรื่องให้ตื่นเต้นมากมาย นึกถึงไปค่ายกับนักศึกษาครั้งใดก็สุขใจลึกๆ ทุกครั้งไป

ตำแหน่งบริหารสุดท้ายที่ทำคือ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ เป็นตำแหน่งที่ดิฉันทำนานที่สุด และเป็นตำแหน่งที่รับภาระหน้าที่มากที่สุด เครียดที่สุด เป็นตำแหน่งที่ทำให้ดิฉันเป็นความดันโลหิตสูง ทะเลาะกับคนมากที่สุด ทำความไม่พอใจให้กับผู้คนไม่ว่านักศึกษา อาจารย์ร่วมคณะ อันเนื่องมาจากอุปนิสัยส่วนตัวของดิฉันเองที่ไม่ใช่ผู้บริหารมืออาชีพที่นุ่มนวลและอ่อนหวาน ดังนั้นถือโอกาสนี้ขอภัยในกรรมใดที่ดิฉันได้ล่วงเกินทำให้ไม่พอใจ โกรธเคืองก็ขอให้อโหสิกรรมด้วยนะค่ะ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นนักศึกษา เจ้าหน้าที่ เพื่อนอาจารย์

สุดท้ายนี้ก็ขอให้คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้เจริญเติบโตอยู่คู่กับประเทศไทยไปตราบนานเท่านาน